

Sygn. akt **III AUa 1370/14**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 maja 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Iwona Niewiadowska-Patzer

Sędziowie: SSA Jolanta Cierpiał (spr.)

del. SSO Małgorzata Aleksandrowicz

Protokolant: st.sekr. sąd. Alicja Karkut

po rozpoznaniu w dniu 13 maja 2015 r. w Poznaniu

sprawy **B. B.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.**

o zwrot świadczenia

na skutek apelacji B. B. i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 13 czerwca 2014 r. sygn. akt VIII U 3252/13

1. o d d a l a apelację odwołującego;
2. o d d a l a apelację pozwanego.

del. SSO Małgorzata Aleksandrowicz	SSA Iwona Niewiadowska-Patzer	SSA Jolanta Cierpiał
------------------------------------	-------------------------------	----------------------

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 23 lipca 2013 r., znak (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P., zobowiązał **B. B.** do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od dnia 1 lutego 2012 r. do dnia 31 sierpnia 2012 r. w kwocie 9.886,30 zł wraz z odsetkami za okres od 21 lutego 2012 r. do 23 lipca 2013 r., tj. kwoty 1.507,41 zł. W uzasadnieniu decyzji wskazano, że nadpłata renty rodzinnej powstała w związku ze skreśleniem z listy słuchaczy z powodu braku 50% frekwencji na zajęciach.

Odwołanie od tej decyzji złożył B. B. działający przez profesjonalnego pełnomocnika, w formie i terminie przewidzianym prawem wnosząc o jej uchylenie.

Pozwany organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie przytoczył argumentację prawną i faktyczną zawartą w zaskarżonej decyzji i wniósł o jego oddalenie oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Wyrokiem z dnia 13 czerwca 2014 r. wydanym w sprawie VIII U 3252/13 Sąd Okręgowy w Poznaniu zmienił zaskarżoną decyzję w części w ten sposób, że odwołujący B. B. nie ma obowiązku zwrotu odsetek za okres od 21 lutego 2012 r. do 23 lipca 2013 r. w kwocie 1.507,41 zł (pkt 1 wyroku) w pozostałym zakresie Sąd oddalił odwołanie (pkt 2 wyroku).

U podstaw powołanego rozstrzygnięcia legły następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

B. B. urodził się w dniu (...) W dniu 30 grudnia 2010 r. złożył wniosek o przyznanie mu prawa do renty rodzinnej po ojcu E. B., zmarłym w dniu 16 maja 2010 r. Do wniosku dołączył zaświadczenie (...) Liceum (...) (...) potwierdzające, że został przyjęty do szkoły w dniu 7 lutego 2010 r. i w roku szkolnym 2009/2010 jest słuchaczem pierwszego semestru.

Decyzją z dnia 18 stycznia 2011 r. organ rentowy przyznał B. B. prawo do renty rodzinnej od dnia 1 grudnia 2010 do końca stycznia 2012 roku. Termin płatności ustalono na 20 dzień każdego miesiąca. Decyzja doręczona na adres odwołującego zawierała pouczenie o tym, że prawo do renty ustaje, gdy ustanie którykolwiek z warunków wymaganych do uzyskania prawa do świadczenia (pkt III), a nadto, że osoba uprawniona do renty rodzinnej powinna powiadomić organ rentowy o zaprzestaniu uczęszczania do szkoły przez osobę powyżej 16 lat, a jeżeli uczy się w szkole lub uczelni należy nadesłać zaświadczenie o kontynuowaniu nauki i dacie programowego jej ukończenia (pkt XII).

W dniu 29 września 2011 r. wpłynęło do ZUS zaświadczenie nr (...) wydane przez (...) Liceum (...) (...) potwierdzające, że B. B. jest słuchaczem czwartego semestru w roku szkolnym 2011/2012. Przewidywany termin zakończenia szkoły to styczeń 2012 r.

Decyzją z dnia 9 stycznia 2012 r., znak (...), w związku z zakończeniem przez B. B. nauki organ rentowy wstrzymał wypłatę odwołującemu renty rodzinnej od dnia 1 lutego 2012 r.

W dniu 2 lutego 2012 r. do organu rentowego wpłynęło zaświadczenie (...) (...) Szkoły (...) w P. z dnia 2 lutego 2012 r., w którym wskazano, iż odwołujący jest słuchaczem tej Szkoły na semestrze pierwszym w roku szkolnym 2011/2012 na kierunku technik informatyk. Przyjęcie do szkoły nastąpiło w dniu 1 lutego 2012 r., a planowany termin zakończenia nauki przypada na styczeń 2014 roku, nauka trwa cztery semestry.

Decyzją z dnia 9 lutego 2012 r., znak (...), organ rentowy przyznał odwołującemu prawo do renty rodzinnej na dalszy okres, tj. do 31 maja 2013 roku.

W dniu 11 września 2012 r. do Zakładu wpłynęło zaświadczenie (...) (...) Szkoły (...) w P. z dnia 6 września 2012 r., w którym wskazano, iż odwołujący jest słuchaczem tej Szkoły nadal na semestrze pierwszym w roku szkolnym 2012/2013, na kierunku technik geodeta. Przyjęcie do szkoły nastąpiło w dniu 1 września 2012 r., a planowany termin zakończenia nauki przypada na sierpień 2014 roku, nauka trwa cztery semestry.

W związku z rozbieżnościami w przedłożonych zaświadczeniach organ rentowy pismem z dnia 17 września 2012 r. zwrócił się do (...) Szkoły (...) o podanie czy odwołujący jest nadal jej słuchaczem.

W dniu 4 października 2012 r. do organu rentowego wpłynęło pismo (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P., w którym podano, że B. B. był słuchaczem (...) Szkoły (...) w następujących terminach:

- 1/ od dnia 1 lutego 2012r. – dnia 31 sierpnia 2012 r. na kierunku Technik Informatyk i został skreślony z listy słuchaczy,
- 2/ od dnia 1 września 2012 r. – dnia 15 września 2012 r. na kierunku Technik Geodeta, z którego zrezygnował zanim rozpoczęły się zajęcia.

Pismem z dnia 19 marca 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych zwrócił się do (...) Szkoły (...) w P. o podanie frekwencji uczestnictwa B. B. w zajęciach od dnia 1 lutego 2012 r. do dnia 31 sierpnia 2012 r.

W odpowiedzi, pismem z dnia 17 kwietnia 2013 r., (...) Sp. z o.o. poinformował, iż B. B. będąc słuchaczem (...) Szkoły (...) w okresie od dnia 1 lutego 2012 r. – dnia 31 sierpnia 2012 r. - na kierunku Technik Informatyk - w ciągu trwania semestru ani razu nie pojawił się na zajęciach. Został skreślony z listy słuchaczy z powodu braku 50% frekwencji na zajęciach.

Decyzją z dnia 8 maja 2013 r. organ rentowy zobowiązał B. B. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 lutego 2012 r. do 31 stycznia 2013 r. w kwocie łącznej 16.973,90 zł i odsetek za okres od dnia 21 lutego 2012 r. do 8 maja 2013 r. w kwocie 1.665, 38 zł.

Pismem z dnia 20 maja 2013 r. B. B. złożył odwołanie od tej decyzji i przedłożył zaświadczenie nr (...) wystawione przez (...) Szkołę (...) potwierdzające, iż był słuchaczem tejże szkoły w okresie od dnia 15 września 2012 r. do dnia 23 lutego 2013 r. i zaświadczenie nr (...) z dnia 15 maja 2013 r. wystawione przez (...) Szkołę (...) potwierdzające, iż w okresie od dnia 1 lutego 2013 r. do dnia 30 czerwca 2013 r. jest słuchaczem (...) Szkoła (...) na kierunku technik pojazdów samochodowych.

Z uwagi na fakt udowodnienia przez odwołującego pobierania nauki od września 2012 r., zaskarżoną decyzją z dnia 23 lipca 2013 r., znak: (...) organ rentowy uchylił wcześniejszą decyzję z dnia 8 maja 2013 r. i zobowiązał B. B. do zwrotu: nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 lutego 2012 r. do 31 sierpnia 2012 r. w kwocie łącznej 9.886,30 zł, i odsetek za okres od 21 lutego 2012 r. do 23 lipca 2013 r. (data wydania decyzji) w kwocie 1.507,41 zł.

B. B. będąc słuchaczem od dnia 1 lutego 2012 r. (...) Szkoły (...) na kierunku Technik Informatyk w roku szkolnym 2011/2012 nie uczęszczał na zajęcia. Obecność słuchaczy na zajęciach jest obowiązkowa. W przypadku odwołującego nie odnotowano ani jednej obecności, w związku, z czym został skreślony z listy słuchaczy z dniem 31 sierpnia 2012 r.

Odwołujący mieszka w P., jest żonaty i jest ojcem trójki dzieci. Prowadzi wspólne gospodarstwo domowe wraz z matką, której przysługuje renta rodzinna na stałe. W okresie między zaprzestaniem nauki w (...) Szkole (...) a rozpoczęciem nauki w (...) Szkole (...) odwołujący pracował w firmie remontowo budowlanej (...) w P. na umowę zlecenie.

Mając na względzie powyżej ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy wskazał, iż podstawą prawną rozstrzygnięcia w przedmiotowej sprawie jest art. 138 ust. 1 – 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227) i art. 68 cytowanej ustawy. Przepisy te określają przesłanki niezbędne do przyznania prawa do renty rodzinnej. Jedną z przesłanek do wypłacania renty rodzinnej jest kontynuowanie nauki. Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołujący tej przesłanki nie spełnił, gdyż błędnie podnosił, iż uczęszczanie do szkoły oznacza figurowanie w ewidencji szkoły oraz bycie uczniem. Samo bowiem formalne posiadanie statusu słuchacza szkoły przy braku uczestniczenia w zajęciach lekcyjnych oraz przy braku przystąpienia do egzaminów w sesji egzaminacyjnej nie pozwala na przyjęcie, iż ubezpieczony kontynuował naukę, a w konsekwencji, że w tym okresie przysługiwało mu prawo do renty rodzinnej (vide wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 6.12.2011 r. III AUa 569/2011).

Sąd Okręgowy wskazał, że w przypadku odwołującego trudno mówić o kontynuowaniu – pobieraniu nauki, gdy z zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że odwołujący w ogóle nie uczestniczył w zajęciach i został skreślony z listy słuchaczy z powodu braku frekwencji na zajęciach. Z uwagi na to Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołujący pobierał rentę rodzinną w spornym okresie, jako świadczenie nienależne, gdyż jakkolwiek formalnie miał status ucznia – słuchacza, to ani razu nie był obecny na zajęciach, nie przystępował do zaliczeń czy egzaminów. Tym samym, choć odwołujący od lutego 2012 roku do 31 sierpnia 2012 roku był zapisany, jako słuchacz do szkoły (...), to ani razu nie pojawił się na zajęciach. Odwołujący nie wykazał też, by w tym okresie pobierał jakąkolwiek naukę. Pobierał natomiast rentę rodzinną, której celem jest zapewnienie środków utrzymania tym dzieciom, które po stracie rodzica znalazły się w trudnej sytuacji materialnej, które nadal się uczą, a nie mają możliwości pozyskiwania tychże środków własną pracą i jednocześnie pracował na umowę zlecenia w firmie budowlanej.

Orzekający Sąd Okręgowy, odnosząc się z kolei do zasadności żądania przez organ rentowy odsetek za okres od 21 lutego 2012 r. do dnia 23 lipca 2013 r., uznał, iż należy w okolicznościach niniejszej sprawy, zmienić w tym zakresie zaskarżoną decyzję, albowiem brak było podstaw do zobowiązania odwołującego do zwrotu odsetek za okres do dnia wydania zaskarżonej decyzji. Uzasadniając swoje stanowisko Sąd Okręgowy wskazał, iż przepisy art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2007 Nr 11 poz. 74 ze zm.), jak i art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie określają tego, w jakim terminie nienależne świadczenie winno być zwrócone. W konsekwencji, według zasad prawa cywilnego, ubezpieczony - dłużnik winien spełnić świadczenie niezwłocznie od doręczenia mu decyzji ustalającej obowiązek zwrotu świadczenia, jako nienależnie pobranego. Powołując się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 r. (I UK 210/09, LEX nr 585713) w którym to Sąd stwierdził, że nie można utrzymywać, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej, jako nienależne podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły, Sąd Okręgowy uznał, że odwołujący nie jest obowiązany do zapłaty odsetek za okres od 21 lutego 2012 r. do dnia 23 lipca 2013 r.

W tym stanie rzeczy biorąc pod uwagę powyższe Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. i art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wywiódł pozwany organ rentowy – Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P..

Organ rentowy zaskarżył punkt 1 rozstrzygnięcia i zarzucił mu naruszenie prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 359 § 1 k.c., art. 455 k.c. oraz art. 481 § 1 k.c. zamiast art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, co w konsekwencji doprowadziło do rozstrzygnięcia, iż B. B. nie ma obowiązku zwrotu odsetek od nienależnie pobranej renty rodzinnej naliczonych za okres od dnia 21 lutego 2012 r. do 23 lipca 2013 r. w kwocie 1.507,41 zł.

W uzasadnieniu apelujący organ rentowy wskazał, że z treści art. 84 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wprost wynika, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenie emerytalne winna je zwrócić wraz z odsadkami i niezasadny jest pogląd Sądu Okręgowego, że odsetki mają być liczone dopiero po dniu wydania decyzji zobowiązującej do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

Wskazując na powyższe organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie 1 i oddalenie odwołania w tym zakresie, względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Apelacje od powyższego rozstrzygnięcia w imieniu B. B. wniósł także jego pełnomocnik.

Zaskarżając wyrok w części w zakresie pkt 2 wyroku zarzucił mu:

- naruszenie prawa materialnego, tj. art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez jego zastosowanie, podczas gdy B. B. pobierał świadczenie rentowe kontynuując naukę w szkole i systematycznie dążąc do uzyskania wykształcenia w pożądanym przez siebie zawodzie;
- sprzeczność istotnych ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, polegającą na bezzasadnym przyjęciu, iż odwołujący nie kontynuował nauki i nie dążył do uzyskania wykształcenia w pożądanym dla siebie zakresie.

W uzasadnieniu apelacji pełnomocnik wskazał, iż odwołujący dążył przede wszystkim od lat do uzyskania zawodu technika samochodowego, jednakże zanim został utworzony tenże kierunek, rozpoczął naukę w szkole policealnej (...). W momencie, gdy utworzono kierunek technik pojazdów mechanicznych w szkole (...) z dniem 1 lutego 2013 r. podjął naukę w tej szkole. Z uwagi na powyższe odwołującemu nie można przypisać złej wiary w zakresie pobierania renty rodzinnej, gdyż systematycznie dążył do uzyskania wykształcenia w pożądanym dla siebie zawodzie. Apelujący

podkreślał, że odwołujący w spornym okresie miał wolę uczenia się i nie sposób w okolicznościach sprawy przyjąć, iż nie kontynuował on nauki, gdyż B. B. nie był uczniem dla potrzeby pobierania renty rodzinnej, lecz dla potrzeby dalszego kontynuowania nauki i uzyskania pożądanego zawodu niezbędnego dla zarobkowania i utrzymania rodziny.

Mając powyższe zarzuty na uwadze apelujący wniósł o zmianę wyroku i uwzględnienie odwołania poprzez uchylenie zaskarżonej decyzji ZUS Oddział I w P. w całości oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego kosztów sądowych w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja odwołującego B. B. okazała się bezzasadna i nie zasługiwała na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności wskazać należy, iż zdaniem niniejszego Sądu odwoławczego, Sąd I instancji właściwie przeprowadził postępowanie dowodowe zmierzające do wyjaśnienia spornej kwestii, a zebrany materiał poddał wszechstronnej ocenie z zachowaniem granic swobodnej oceny dowodów przewidzianej przez art. 233 § 1 k.p.c. Co istotne, ustalony przez Sąd Okręgowy stan faktyczny znalazł potwierdzenie w zgromadzonym materiale dowodowym i w żadnej mierze Sąd I instancji nie dokonał w przedmiotowej sprawie sprzecznych ustaleń faktycznych. Apelujący nie przytoczył żadnych zasadnych argumentów i nie przedłożył żadnych dokumentów, które w jakikolwiek sposób wskazywałyby na sprzeczność w ustalonym przez Sąd Okręgowy stanie faktycznym. Sąd Apelacyjny, po lekturze apelacji stwierdza, iż argumenty apelującego podnoszone w jej treści stanowią jedynie niczym nieuzasadnioną polemikę z przyjętym, w sposób prawidłowy, w przedmiotowej sprawie przez Sąd I instancji stanem faktycznym.

Główny zarzut apelującego sprowadzał się do wskazania, iż w przedmiotowej sprawie Sąd I instancji błędnie zastosował treść art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 z późn. zm. – dalej ustawa emerytalna), albowiem B. B. pobierał świadczenie rentowe kontynuując naukę i jego wszelkie działania zmierzały jedynie do osiągnięcia wykształcenie w wybranym przez siebie zawodzie.

Zgodnie z art. 138 ust. 1 ustawy emerytalnej osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania (ust. 2 pkt 1 ustawy).

Zgodnie z art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, renta rodzinna przysługuje dziecku, które przekroczyło 16 rok życia, do ukończenia nauki w szkole, lecz nie dłużej niż do osiągnięcia 25 lat życia. Celem tego unormowania jest zapewnienie środków finansowych młodej osobie do dnia, gdy może ona już samodzielnie zarabiać na swoje utrzymanie, jeżeli nie zamierza uzyskać wyższych kwalifikacji zawodowych w drodze nauki w szkole. Natomiast w sytuacji kontynuowania nauki po ukończeniu 16 roku życia (co jest powszechne), osobie takiej przysługuje prawo do dalszej wypłaty renty rodzinnej aż do ukończenia nauki, nie dłużej niż do osiągnięcia 25 lat życia.

Spór w przedmiotowej sprawie sprowadzał się do rozstrzygnięcia, czy B. B. w okresie pobierania renty rodzinnej, tj. od 1 lutego 2012 r. do 31 sierpnia 2012 r. kontynuował naukę, tak jak próbował wykazać to apelujący, czy też stanowisko Sądu Okręgowego i organu rentowego jest zasadne i odwołujący nie kontynuował nauki w związku z tym w okresie spornym pobierał on nienależnie świadczenie z tytułu renty rodzinnej i obecnie świadczenie to należy zwrócić.

W przedmiotowej sprawie bezsporne jest to, że odwołujący zapisał się do (...) Szkoły (...) w P. i miał być słuchaczem tej szkoły w semestrze pierwszym w roku szkolnym 2011/2012 na kierunku (...), a przyjęcie nastąpiło w dniu 1 lutego 2012 r. Jak wynika z informacji uzyskanych z tejże szkoły odwołujący jednak ani razu nie pojawił się na zajęciach i z powodu braku 50 % frekwencji na zajęciach został skreślony z listy słuchaczy. Wobec powyższego, bez znaczenia są gołosłowne twierdzenia odwołującego, iż chodził na zajęcia do Szkoły (...), tylko w momencie w którym on był - nie była sporządzana lista obecności. Nawet jeśli bowiem odwołujący pojawił się raz, czy dwa razy na zajęciach, to okoliczność ta nie przesądza to o tym, iż można przyjąć, że została spełniona przesłanka kontynuowania przez niego nauki w spornym okresie.

W tym miejscu Sąd Apelacyjny wskazuje, iż istota renty rodzinnej służącej dziecku zmarłego ubezpieczonego, sprowadza się do zapewnienia świadczenia alimentacyjnego umożliwiającego mu kontynuowanie nauki w celu uzyskania zdolności do samodzielnego utrzymania. Pojęcie kontynuowanie nauki, wbrew jednak poglądom apelującego nie polega na stwarzaniu pozorów jej pobierania, czy też wyrażaniu chęci i woli jej pobierania. Nie można bowiem osoby, która faktycznie nie pobiera nauki uznać za osobę pobierającą naukę w rozumieniu cyt. art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej.

Sąd Apelacyjny całkowicie podziela dominujące i utrwalone orzecznictwo, w myśl którego przez określenie przez ustawodawcę w art. 68 ust. 1 pkt 2 cyt. ustawy, iż renta rodzinna przysługuje dziecku po ukończeniu 16 roku życia do ukończenia nauki w szkole należy rozumieć nie tyle formalny status ucznia (studenta), co realne wypełnianie tej roli stosownie do regulaminu uczelni (szkoły), w szczególności poprzez uczestnictwo w zajęciach, podchodzenie do egzaminów i przedkładanie wymaganych prac semestralnych itd. Nie mieści się w tym pojęciu takie postępowanie ucznia (studenta), które polega na zapisywaniu się do danej szkoły bez uczestniczenia w całości lub istotnej części zajęć, nie poodchodzeniu do egzaminów, nie przedkładaniu wymaganych programem nauczania prac itp. (por. w tym zakresie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2013 r., I UK 471/12, LEX nr 1308053; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2012 r., I UK 65/12, LEX nr 1231467; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 sierpnia 2012 r., I UK 96/12, LEX nr 1226829; wyrok Sądu Najwyższego z 6 listopada 2006 r., III UK 153/11, LEX nr 1380807; wyrok Sądu Najwyższego z 3 sierpnia 2012 r., I UK 96/12, LEX nr 1226829). Takie zachowanie uprawnionego w ocenie Sądu Apelacyjnego nie realizuje bowiem celu renty rodzinnej jakim jest umożliwienie mu zdobycie odpowiedniego wykształcenia i nabycie kwalifikacji, a w konsekwencji uzyskanie zdolności do samodzielnego utrzymania.

Z powyższego wynika, iż podstawowe znaczenie w przedmiocie ustalenia czy dana osoba w rzeczywistości kontynuuje naukę, jest ocena przesłanki materialnej, - czyli bada się czy rzeczywiście nauka jest pobierana gdyż funkcją renty rodzinnej jest zapewnienie dziecku ochrony ubezpieczeniowej przez wypłatę stosownego świadczenia, gdy dziecko nadal się uczy. Kontynuowanie nauki zależy więc przede wszystkim od woli uprawnionego do renty (ucznia), co oznacza, że samo uprawnienie do renty rodzinnej zależy od określonych starań dziecka, występującego w roli ucznia, skoro już z treści art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej wynika, że warunkiem koniecznym zachowania prawa do renty rodzinnej nie jest ukończenie szkoły, tylko jej kontynuowanie. Jednocześnie wskazać należy, że samo zaś pojęcie „nauka w szkole” nie może być rozumiane dowolnie. Nie można mówić bowiem o pobieraniu nauki, gdy uczeń nie podejmuje żadnych starań w kierunku przyswajania wiedzy, nie uczęszcza na zajęcia i nie wypełnia obowiązków ucznia określonych w regulaminie danej szkoły, a status osoby uczącej się uzyskuje tylko przez „zapisanie się” do szkoły.

Z uwagi na powyższe rozważania, w okolicznościach przedmiotowej sprawy stwierdzić należy, że odwołujący B. B. niewątpliwie został przyjęty w poczet uczniów w (...) Szkole (...) w P. na kierunku Technik Informatyk, jednak mimo formalnego statusu ucznia, że nie realizował on w ogóle obowiązku szkolnego nawet w minimalnym zakresie, ponieważ nie brał udziału w zajęciach w wymaganym do zaliczenia semestru i nie podejmował żadnych innych działań związanych z obowiązkiem szkolnym. Trudno zatem przyjąć, iż w spornym okresie kontynuował naukę. Wbrew stanowisku apelującego, w żadnej mierze nie można także przyjąć, iż przez kontynuowanie nauki należy rozumieć chęć i wolę jej kontynuowania, bowiem nie jest okolicznością usprawiedliwiającą, że odwołujący oczekiwał na utworzenie wymarzonego kierunku w szkole i ten czas oczekiwania na zajęcia również należy przyjąć za czas w którym nauka jest kontynuowana.

W świetle powyższego zasadnie Sąd Okręgowy przyjął, iż decyzja organu rentowego określająca obowiązek zwrotu nienależnie pobranych świadczeń była prawidłowa, bowiem w spornym okresie B. B. pobierał rentę rodzinną, mimo realnego niekontynuowania nauki, a zatem prawo do tego świadczenia mu nie służyło i stosowanie do art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 84 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, pobierane świadczenie podlega zwrotowi.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny w punkcie 1 wyroku na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację B. B., jako bezzasadną.

Przechodząc do zarzutów podniesionych w apelacji przez pozwany organ rentowy Zakład Ubezpieczeń Społecznych, I Oddział w P., niniejszy Sąd Apelacyjny wskazuje, iż również i one nie zasługiwały na uwzględnienie.

W treści apelacji, organ rentowy skupił się na wykazaniu, iż Sąd Okręgowy dokonał błędnej wykładni przepisu art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, poprzez przyjęcie, iż odsetki za nienależnie pobrane świadczenie w myśl tego przepisu, nie mogą być naliczane za okres poprzedzający wydanie zaskarżonej decyzji, podczas gdy przepis ten wprost wskazuje, iż osoba która pobrała nienależne świadczenie obowiązana jest do jego zwrotu wraz z odsetkami. Organ rentowy wskazywał, także, iż wobec tego, że decyzja określająca obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia ma charakter jedynie deklaratoryjny, nienależnie pobrane świadczenia nie stają się wymagalne z chwilą wydania, czy też doręczenia decyzji wydanej przez organ rentowy, lecz ich wymagalność istnieje bezpośrednio po dokonaniu wpływu, co oznacza, iż wymagalność roszczenia głównego pociąga za sobą (z upływem pierwszego dnia od terminu tej wymagalności) wymagalność odsetek. Zatem obowiązek zwrotu nienależnych świadczeń wraz z odsetkami wynikający z treści art. 84 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w połączeniu z formą dokonywania rozstrzygnięć (decyzja administracyjna), daje podstawę do twierdzenia, że kwota odsetek winna być wskazana przez organ rentowy już w wydanej w przedmiocie zwrotu świadczeń decyzji i niewłaściwie Sąd Okręgowy zastosował w przedmiotowej sprawie przepis art. 359 § 1 k.c., art. 455 k.c. oraz art. 481 § 1 k.c.

Odpowiadając na argumenty apelującego organu rentowego, w pierwszej kolejności Sąd Apelacyjny wskazuje, iż z uwagi na powyższe rozważania przesądzona została okoliczność, że B. B. pobrał nienależne świadczenie w rozumieniu art. 138 ust. 2 pkt 2 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS i zobowiązany jest do jego zwrotu na podstawie art. 138 ust. 1 wskazanej ustawy. Niniejszy Sąd oddalił bowiem apelację odwołującego podważającą zasadność rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w zakresie utrzymania w mocy tej części decyzji organu rentowego w której stwierdzono obowiązek odwołującego do zwrotu nienależnie pobranego świadczenie z tytułu renty socjalnej.

Tym samym, mając na uwadze argumenty apelującego organu rentowego, rozstrzygnąć należało w tym miejscu, czy Sąd Okręgowy słusznie uznał, iż odwołujący nie ma obowiązku zwrotu określonych w przedmiotowej decyzji odsetek za okres od 21 lutego 2012 r. do 23 lipca 2013 r.

Artykuł 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2007 r., nr 11, poz. 74 ze zm. – dalej ustawa systemowa) stanowi, że osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego.

Sąd Apelacyjny, jak i wcześniej Sąd Okręgowy nie kwestionuje zatem wobec treści tego przepisu, iż osoba, która pobrała nienależnie pobrane świadczenie obowiązana jest nie tylko do zwrotu tegoż świadczenia, ale i również do zwrotu odsetek. Błędne jest jednak stanowisko organu rentowego, który uważa, iż odsetki od nienależnie pobranego świadczenia, w myśl tego przepisu bieżą od dnia wypłaty nienależnego świadczenia. W treści tego przepisu zawarte jest bowiem odesłanie do „prawa cywilnego”, które to odesłanie wskazuje, że zasady zapłaty nienależnie pobranego świadczenia, jak i zasady ustalania wysokości odsetek regulują ogólne „przepisy prawa cywilnego”.

W tym miejscu wskazać należy, że art. 359 § 1 k.c. stanowi, iż odsetki od sumy pieniężnej należą się tylko wtedy, gdy to wynika z czynności prawnej albo z ustawy, z orzeczenia sądu lub z decyzji innego właściwego organu. Z kolei zgodnie z art. 481 § 1 k.c. jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia. Jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania (art. 455 k.c.).

Sąd Apelacyjny w pełni aprobuje stanowisko, że na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych nie ma podstaw do naliczania odsetek przed stwierdzeniem obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia i wezwaniem do jego zwrotu. Teza ta jest jednolicie ugruntowana w orzecznictwie Sądu Najwyższego m.in. w wyroku z dnia 3 lutego 2010 r., I UK 210/09 (LEX nr 585713) i z dnia 18 grudnia 2008 r., I UK 154/08 (OSNP 2010/11-12/148). W orzeczeniach tych wskazano, że świadczenia z ubezpieczeń społecznych są przyznawane i wypłacane na podstawie decyzji administracyjnych. Z tego względu nie można przyjmować, że świadczenia wypłacane na podstawie istniejącej w obrocie prawnym decyzji podlegały zwrotowi już w dacie wypłaty, pomimo, że przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały.

Zatem prawdą jest, iż wpłacane odwołującemu świadczenia już w chwili ich wypłaty w świetle prawa materialnego mu nie przysługiwały, co nie oznacza jednak, iż od tej chwili odwołujący był zobowiązany do ich zwrotu pozostając w opóźnieniu, za które powinna uiścić odsetki - tak jak w istocie przyjął organ rentowy. Określenia od kiedy należą się odsetki od świadczeń z ubezpieczenia społecznego, także od świadczeń podlegających zwrotowi, należy poszukiwać w prawie ubezpieczeń społecznych a nie w prawie cywilnym. Jak wskazano powyżej, w orzecznictwie sądowym akceptowany jest pogląd, iż świadczenia w myśl art. 84 ustawy systemowej i art. 138 ustawy o emeryturach i rentach uważane za nienależne podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda i doręczy zobowiązanemu do zwrotu tego świadczenia stosowną decyzję administracyjną, a zatem odsetki od takich świadczeń nie powinny być naliczane za okres sprzed doręczenia decyzji. Świadomość bowiem pobierania nienależnej renty czy emerytury jest jedną z przesłanek wydania decyzji statuującej obowiązek ich zwrotu, ale brak jest podstaw do twierdzenia, że wyznacza ona również moment, od którego ubezpieczony ma obowiązek do zapłaty odsetek (por. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 29 stycznia 2014 r., III AUa 784/13).

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny stwierdza, iż w przedmiotowej sprawie Sąd Okręgowy dokonał w sposób właściwy interpretacji cytowanych przepisów kodeksu cywilnego i właściwie przyjął, że zawarte w art. 84 ust. 1 ustawy systemowej odesłanie do „przepisów prawa cywilnego” kieruje właśnie do powyższych regulacji. Oznacza to, że w przypadku gdy żądamy zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, obowiązek zwrotu pobranego świadczenia staje się wymagalny przez doręczenie decyzji dotyczącej tego przedmiotu. Z tą chwilą bowiem – wbrew stanowisku organu rentowego - następuje wymagalność roszczenia o odsetki, gdyż to od tej chwili dłużnik pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia głównego (art. 481 § 1 k.c.).

Uwzględniając powyższe, w ocenie Sądu Apelacyjnego, należy uznać za błędne stanowisko organu rentowego, zgodnie z którym stosując ogólne zasady prawa cywilnego, zasadnym jest żądanie od odwołującego zwrotu odsetek za cały okres pobierania nienależnego świadczenia. Organ rentowy owszem mógł żądać odsetek, jednak dopiero od dnia wydania decyzji, bowiem decyzja ta określa moment w którym został określony obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, a zatem to decyzja organu rentowego określa moment wymagalności świadczenia. Tym samym Sąd Apelacyjny w pełni zgadza się z stanowiskiem Sądu I instancji w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w punkcie 1 zaskarżonego wyroku. W okolicznościach niniejszej sprawy brak było bowiem podstaw do zobowiązania odwołującego do zwrotu odsetek za okres poprzedzający dzień wydania zaskarżonej decyzji. Zasadnie zatem Sąd Okręgowy stwierdził, że w treści zaskarżonej decyzji błędnie organ rentowy domagał się zapłaty odsetek za okres poprzedzający dzień wydania decyzji, tj. od 21 lutego 2012 r. do 23 lipca 2013 r.

Uwzględniając powyższe rozważania, stwierdzić należało, że zarzuty apelacji są niezasadne, a zaskarżony wyrok jest prawidłowy.

Tym samym mając na uwadze przytoczone ustalenia faktyczne i rozważania prawne - na podstawie art. 385 k.p.c. – Sąd Apelacyjny w punkcie 2 wyroku orzekł o oddaleniu złożonej w niniejszej sprawie apelacji.

del. SSO Małgorzata Aleksandrowicz	SSA Iwona Niewiadowska-Patzer	SSA Jolanta Cierpień
------------------------------------	-------------------------------	----------------------